

F. II. 72 S

LUCEAFĂRUL

Anul VII. Nr. 18.

Sibiu, 15 Sept. 1908.

Abonament:

Austro-Ungaria:	România:
1 an . . . 12 cor.	1 an . . . 16 cor.
Ed. de lux 20 "	Ed. de lux 25 "
6 luni . . . 6 "	6 luni . . . 8 "
Ed. de lux 10 "	Ed. de lux 13 "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 7 cor, în România și în Străinătate: 1 an 12 cor.

SUMARUL.

Oct. Goga	Cosașul (poezie).	O. C. T.	Societatea pentru fond de teatru român.
Al. Cazaban	Tizul domnului Director.	O. A.-Tâslăuanu.	Synnöve Solbakken de Björnsterne Björnson (trad.)
Ion Borcia	Sămănători (poezie).	Cronică:	Sculptorul Ioan Iordănescu. Conferențele „Asociațiunii”. Zaharie Bârsan la Sibiu. Saphir. Anuarul XI. al Societății pentru fond de teatru român pe anul 1906-7. Cultură și conferințe. Știri. — Poșta Redacției. — Bibliografie.
Oct. C. Tâslăuanu	Asociațiunea: IV. Reprezentațiile. V. Expozițiile. VI. Monografia Sălajului.		
Victor Eftimiu	În pînțirim de suflute (poezie).		
G. Rotică	Doi tovarăși (poezie).		
Victor Eftimiu	Așteaptă frunzele să cadă (poezie).		

Ilustrațiuni: Adunarea generală a Asociațiunii din Șimleu; Corul teologilor din Gherla. Șt. Luchian; Ursarii. Al. Liuba; Bustul d-nei Sofia Verzar n. Ivacicovici din Oravița; D-șoara Gabriela Fitz din Oravița. I. Iordănescu; Grijă de mîne; Fericirea unei tinere mame. Dr. Ioan Mihu. Expoziția meseriașilor din Blaj; Tipografia arhidiecezană și secția industriei casnice; Industria agricolă și cochocăritul; Secția cochocăritului și blănăritului.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an 12 cor. Ed. de lux 20 cor.

6 luni 6 „ „ „ „ „ „ 10 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 7 cor.

România și în Străinătate:

1 an 16 cor. Ed. de lux 25 cor.

6 luni 8 „ „ „ „ „ „ 13 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 12 Cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul”, Sibiu (Nagyszeben).

În Librăria lui W. Krafft în Sibiu (Nagyszeben) se află:

Carti școlastice.

- Barcianu, Dr. D. Popovici, **Dictionarul român-german**, revidat și completat. Ediția a III-a, broș. 6.—, leg. 7.80.
— **Dictionarul ger-ân-roman**, revidat și completat. Ediția a III-a, broș. 8.—, leg. 10.—
Barcianu Popovici, **Gramatica germană teoretică practică** pentru usul tinetimei rom. Ediț. 5-a. 2.80.
Conda Petru, învățator, **Drepturile și datorințele învățătorilor confesionali români**. Pe baza legilor și ordinațiilor ministeriale și a regulamentelor școlastice confesionale, broș. 3.—
Kogutowicz M., **A magyar korona orszáგainak iskolai fali térképe** (Mapa Ungariei) tras pe pânză, 14.—
Tot aceea (H. királys) cu împărțirea comitatelor, 14.—
Europa iskolai fali térképe (Mapa Europei) tras pe pânză, 15.—
— Az oszt. magy. monarchia iskolai fali térképe (Mapa Austro-Ungariei) tras pe pânză, 14.—
Popescu, I., **Antăia carte de lectură și învățatură** pentru școlăle populare române, revidată de Dr. Petru Șpan, leg. —40.
— **Carte de citire II**, leg. —60.
— **Carte de citire III**, leg. 1.20.
— **Pedagogia** lucrată pe bazele psihologice și etice ale realismului Herbartian. Edată cu conlucrarea și sub supravegherea lui Ștef Velovan. Ediț. III., broș. 4.—
— **Psichologia empirică** sau știința despre suflet între marginile observațiunii. Ediț. III., broș. 4.—

Prețurile în coroane.)

- Popovici I., **Conductor la învățarea limbii maghiare**, conversațiuni și modele de scrisori. —70.
Putnoky-Crișan, **Dictionar maghiar român și român-maghiar**, legat 6.—
Schullerus Dr. A. și Popovici I., **Carte de citire și gramatică maghiară** pentru școlăle populare cu liuba de propunere română.
Partea primă. Ediția a treia, leg. —50.
Partea a doua, leg. 1.70.
Din Partea a doua ediție redusă, B, leg. 1.—
NB. Cartile lui Schullerus Popovici (p. I. și II.) sunt aprobate de minist. reg. ung. prin ordin Nr. 1103/1904
Schullerus Popovici, **Manual p propunerea limbii maghiare în școal. popor.** cu limba de prop. română. —60.
Icoanele de părete pentru învățământul intuitiv și limbistic, (vezi „Manualul” lui Schullerus Popovici pag. 26) I. Primăvara. II. Vara. III. Toamna. IV. Iarna. V. Carte țărănească. VI. Munții. VII. Pădurea. VIII. Orașul. Mărima icoanelor 140/93 centimetri. Prețul pentru o icoană trasă pe pânză, 0,60.
Șpan Dr. P., **Lecții de didactică** în usul școlălelor pedagogice. 2.40.
— **Lecții de psihologie** în usul școlălelor pedagogice. 1.20.
— **Treptele formale ale învățământului**, 1.60.
— **Poveștile în educația școlară**, 2.—
— **Noul Abecdar**, —40.
— **Carte de citire a II-a**, —50
Viciu Al., **Carte de citire pentru cl. V. gimn.** 2.40.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

sab îngrijirea anal comitet de redacție.

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Dulcă, Dr. I. Borcia, Dr. T. Brediceanu, I. Ciocârlan, V. Cioffec, Al. Clura, Maria Cunțan, I. Duma, Elena Farago-Fatma, O. Goga, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pliș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmnicănu, I. U. Soricu.

Orice reproducere, fără indicarea izvorului, este oprită.

Cosașul.¹⁾

S'a fost pornit un vânt molatec
Să miște papura din baliă,
Într'un oftat prelung și sălnic
Gemea tulpina ei înaltă.
Călătorea de-atâta vreme
Bolnavul vânt, mergea departe,
Și semănă atâta jale
De-alungul miriștilor moarte.

Mureau ovesele pe dealuri
Sub răsuflarea-i de otravă
Și se uscau în rădăcină
Livezi întinse de otavă.
Alături tremură porumbul,
Cu trupul chinuit de sete,
Și se frângea troznind în noapte
Ca o oștire de schelete..

Mai sus, la deal, în spre dumbravă,
În colț la marginea poienii,
Eră un car cu oiștea 'ntoarsă
Și 'n jug alături boulenii:
Sărmane, blânde dobitoace!
În căutătura lor amară,
Se răsfrângea întregă jalea
Acestui trist amurg de vară..

În fața lor stetea pe gânduri
Tovarășul sdrobit de luptă,
Înfiorat de truda stearpă,
Un biet cosaș cu fața suptă.
Și cum ședeă bătându-și coasa
Întins pe sdrențuita zeche,
Cu ochii stinși, părea țăranul,
Un mucenic de legea veche.

Eu mă uitam, cu milă 'n suflet,
La mâna lui de soare arsă;
Vedeam cum din apus o rază
Pe frunte 'ncei i se revarsă.
Și, cum treceam tăcut în cale,
Din glasul coasei chinuite,
Se 'nfiripă povestea mare
A mânilor nerăsplătite.

Țipă pe urma mea oțelul,
Simțeam cum blastămă și plânge,
Și ceriu 'mbujorat departe
Părea tivit cu foc și sânge.
În sufletu-mi strivit de groază,
Păgâne patimi prind se fiarbă:
— Trudită, chinuită coasă,
Vei mai cosi tu numai iarbă?...

Octavian Goga.

¹⁾ Din volumul de poezii ce se va pune sub tipar.

Tizul domnului Director.

În birou e tăcere și funcționarii stau cu toții la locul lor. Fuseseră doar din vreme încunoștințați, că noul lor director — dl. Take Sterescu — și-ar fi arătat dorința să facă inspecție și să cunoască în parte pe fiecare funcționar din „personalul” direcției sale.

— Așa înțeleg și eu un director! — observă impiegatul Vasilescu. — Ce va să zică omul superior: și sus și jos... Cată să vadă și aici și acolo... Nu ca celalalt care nu voia să știe de existența noastră...

Nimeni nu-i răspunde. Fiecare eră chinuit în gândul său de chipul în care va trebui să răspundă, dacă cumva directorul l-ar întrebă de nume, de ocupație, de titlu sau de cine știe ce...

Cei cari se încredeau în darul vorbirii se și încercau să alcătuiască un mic discurs de urare pentru venirea noului lor director.

Unii, cari se veniau băeți fercheși, își scoteau pe ascuns oglinjoara din buzunar, ca să-și mai vadă mustața sau să-și mai așeze legătura dela gât.

Iar registratorul Griri Ionescu, cel cu fruntea largă — cea mai largă frunte din birou — și căruia colegii îi ziceau poetul, vrând să pară și mai interesant își smulse câteva fire dela tâmple.

Numai singur arhivarul, pe care, ca și pe directorul, îl cheamă Sterescu și încă Tache, pareă că nu se gândește decât la dosarul pe care îl răsfoia cu multă băgare de seamă.

Un ușier, crăpând ușa, zise încându-se:

— Vine... Vine!

Uitând, deodată, cu toții de darul cu care îi împodobise Dumnezeu, se aplecară, cu o atenție prea exagerată, asupra hârtiei lor.

Directorul intră însoțit de secretarul serviciului. Eră om frumos, cu statura impunătoare. Cu o privire prietenoasă îmbrățișă tot personalul biroului. Funcționarii se ridicară surprinși, ca și când nici n'ar fi bănuțit o așa de neașteptată vizită.

Superiorul se opri lângă cel dintâiu birou. Cel care îl stăpâneă se închină cu supunere vădită, așteptând să fie întreat.

Secretarul îl recomandă:

— Domnul Ștefan Iliescu, șef de birou...

Directorul îi întinse mâna și după ce îi mai ceru câteva deslușiri, trecu la altă masă.

— Dumnealui e subșef de birou: dl. G. Cristescu... E un bun funcționar — zise secretarul cu căldură.

Cu un zgomot mare de scaun, subșeful se retrase la o parte ca și când directorul i-ar fi cerut locul.

Dar superiorul îl pofti să șeadă, atingându-l ușor pe umăr.

Pe lângă poet trecu fără să-i observe nici fruntea cea înaltă, nici plecăciunile lui desnădăjduite.

Când ajunse însă lângă arhivar, directorul se opri. Un fel de milă îl cuprinse pentru uscățivul funcționar, care cu fruntea asudată, cu ochii neclintiți în orbite, stetea smirnă lângă rafturile pline de dosare, ce se înșirau voluminoase în cămașele lor de hârtie galbenă și prăfuită.

Secretarul, zimbând ușor pe sub mustață, îl recomandă.

— Domnu Tache Sferescu, arhivarul nostru...

Directorul se simți parcă atins. Buzele lui subțiri se strinseră pungă, ca și când ar fi venit deodată în atingere cu o felie de lămâie.

— E un bun funcționar — îl laudă secretarul — și e punctual ca un cronometru.

— Așa trebuie... așa trebuie! — încuviință directorul de pe buzele căruia dispăruse acreala lămâiei.

Se mai învărti de câteva ori prin birou și după ce aruncă o privire neînțeleasă de nimeni, spre arhivar, eși din birou.

Cum îl văzură plecat, funcționarii aruncară condeele deoparte.

— Halal om!..

— Inimă de aur!.. Dacă nici ăsta nu ne avansează după merit, să știți că nu mai e dreptate în lume.

Și vorbele de laudă începură să curgă din toate părțile.

Să știi Sterescule — zise cineva — că ai făcut o bună impresie asupra directorului... Ai văzut cum te-a privit la eșire... Foarte semnificativ...

Arhivarul își suflă nasul și ducându-și cu

un suspin batista în buzunar, dădă din cap cu neîncredere :

— Cine știe...

Deodată soneria țărăi de trei ori.

— Pe tine te chiamă Tache — strigară colegii, foarte surprinși de altfel, că îl cheamă tocmai pe arhivar.

Tache își încheie haina până sus și, tușind de câteva ori, ca să alunge un nod supărător din gât, se îndreptă spre ușă.

Nu zăbovi mult la domnu director, și când se întoarse părea îngrijorat, cu o urmă de sperietură în ochii lui întotdeauna mirați.

— Ei, ce ți-a spus directorul? — îl întrebă șeful de biou puțin necăjit că nu fusese el cel dintăiu chemat.

— Ce să-mi spue? — oftă arhivarul — ia nu-i place domnului director cum e aranjată arhiva. Și rămase pironit în fața dosarelor, pe care par'că le-ar fi întregat din ochi asupra pricinii supărării dlui director.

A doua zi, veni la biou cu două ore mai înainte de începerea serviciului, și, ajutat de un servitor, descărcă toate rafturile. Schimbă cămașele dosarelor, le scrisse titlurile din nou cu litere runde, ș'apoi se gândi mult cum ar trebui să le așeze ca să placă directorului.

Când sosiră colegii săi, îl găsiră găfăind pe o scară înaltă, unde se cocoșase cu un cogeamite dosar în mână.

Dar nu-l așeză bine la locul lui, când soneria sbărnăi iarăși de trei ori.

Ce dracu, tot pe tine te chiamă? — făcū enervat șeful de biou.

Din câteva sărituri, arhivarul ajunse din vârful scării tocmai lângă ușă.

Dela director se întoarse îndată și după ce căută în repezeală un dosar plecă iarăși.

După o jumătate de cias, când scapă dela director, eră așa de tulburat, că trei din colegii săi îl întrebă asupra cauzei tulburării sale.

— Rău de tot — suspină arhivarul — E foc directorul... Imi cere, domnule, un dosar pe 901... Il aduc... El mi-l smucește din mână și începe să-l răsfoiască cu așa furie că crezui c'o să-i rupă filele... Deodată se oprește și se uită în ochii mei că par'că ar fi vrut să mă mănânce. „Ce caută aci adresa asta de pe 900“ îmi zice supărat și îmi aruncă

dosarul în nas... Nu mi s'o întâmplat cu nici un director așa ceva!... Vruî să-i explic, da el mă oprește: „Ce să mai vorbești, dle, nu vezi că ești zăpăcit!“

— A zis zăpăcit? — întrebă mirat șeful de biou.

— A zis...

— Asta-i prea-prea!.. exclamă cu indignare „poetul“ biourului. — Ce, domnilor, astfel se tratează un slujbaș al statului!..

De atunci, aproape în fiecare zi, Sterescu eră chemat în cabinetul directorului. Când auzia sbărnăind soneria, își pierdeă cumpătul și când se întorcea în biou, părea că zăcuse de friguri galbene...

Aproape toată ziua eră la slujbă, doar în oara prânzului îl găseai acasă. O hârtie o suceai de cinci ori și pe dos și pe față, mai înainte de a o coase la dosar. Iși făcea ochii în patru, doar n'o scapă ceva din vedere și totuși directorul nu-l mai scotea din „zăpăcit“, „leneș“ și „neglijent“.

Mă ia așa de repede — se plângea arhivarul — că mă zăpăcește și mă face să-i răspund anapoda...

Într'o zi directorul intră busnă în biou, și, fără să se uite la ceilalți funcționari, se îndreptă spre arhivar și îl întrebă repezit:

— Unde e dosarul cu „vânzările“?

— Din care an? — întrebă arhivarul cu vocea smerită.

— Cum, din care an? — se supără superiorul. — Ce trebuie să-ți spun eu anul?

— Da, s'au făcut vânzări în fiecare an — îndrăznî să explice arhivarul.

Directorul, stăpânind un gest de indignare, începū să dea din cap cu un fel de compătimire omorătoare pentru nedumeritul slujbaș.

— Ce-mi faci acum pă Tanase, dle Sterescu, ... că mai bine Tanase te-ar fi chiamat decât cum te chiamă... Ce, ai uitat, de ieri până azi, de ce ne fū vorba.

Arhivarul care știa bine, că ieri nu vorbise de nici o „vânzare“, făcū ochi mari și începū să miște buzele ca un școlar, care s'ar preface față de profesor că vrea să-și amintească de lecția pe care știa bine că n'o învășase.

Schimonosind un gest de dispreț, directorul îi întoarse spatele și eșl bombănind :

— Mie îmi trebuie un arhivar... Nu pot face treabă cu un uituc și cu un zăpăcit...

— Ce o fi având cu mine! — suspină arhivarul, luându-și capul între mâni.

— Să știi, Sterescule, că te persecută, fiindcă ai același nume cu dânsul, — încredință „poetul“, care trecea drept cel mai bun psiholog din biuro. N'auziși cum ți-a spus: Mai bine te cheamă Tănase, decât cum te cheamă?

Toți îl încuviințară fiind de aceeași părere.

Numai arhivarul n'avu nici o părere... Atâta știă acum, că directorul voiă să se cotorosească de dânsul.

Eși dela slujbă năucit. În urechi îi vâjăiau cuvintele: „Mie-mi trebuie un arhivar, nu un zăpăcit!...“

Și la gândul că puteă fi înlocuit, simția că i se muiau picioarele. Se vedeă pierdut... Știă bine, că în altă parte nu puteă găsi o altă slujbă... N'aveă nici titluri și nici protecție... Și cel puțin dacă ar fi vinovat cătuși de puțin!...

După masă, mai căpătă inimă, gândind poate, că supărarea directorului va trece, și că superiorul său se va convinge la urma urmei că e un bun funcționar.

Se duse la biuro mai liniștit și răsufflă mai ușurat, când văzu că trecu ora de serviciu, fără să fie chemat de director.

A doua zi însă abia sosise la biuro, când servitorul îl vesti că directorul îl așteptă în cabinet și că eră foarte supărat.

Arhivarul intră la el aproape șovăind. Acesta ținea în mână o scrisoare, pe care o desfăcuse: Resfirând cuvintele, îi zise printre dinți:

— Bine, domnule, o să mă silești acum să cetesc și corespondența d-tale privată? Crezi că pe mine mă interesează secretele d-tale familiare... Ar trebui să-ți dai astfel adresa, încât să nu se mai întâmple confuziuni care mă supără, mă supără de tot... Ai înțeles? Și cu un gest disprețuitor îi aruncă scrisoarea în față.

Arhivarul o luă, cu mâna tremurând, și plecă așa de descurajat, încât colegii nici nu îndrăzniră să-l mai întrebe de cele întâmplate.

Din ziua aceea nu mai aveă nici o liniște.

S'a isprăvit! Acum taina o descoperise: Directorul nu-l puteă suferi, fiindcă îi eră tiz. Câtă dreptate avusese poetul!... Începă să-i fie groază de numele său. Dacă cineva pe neașteptate îl strigă: Sterescu!, tresăria înspăimântat ca și un hoț sau un criminal care, trăind sub un alt nume, s'ar auzi deodată chemat pe adevăratul său nume. Ar fi vrut să-l chieame altfel! Și în mintea lui blăstemă acum pe strămoșul său, care din neamul lui se numea Sterea și își alipise pe escu în coadă, numai și numai să aibă un nume orășnesc.

Într'o bună dimineață, arhivarul se pomeni cu un avertisment din partea Direcției.

Și i se pără că i se deschide pământul sub picioare în clipa când iscăli de primirea hârtiei amenințatoare.

Mie avertisment?... Mie, care n'am lipsit o oră dela serviciu! Iată de ce se sinucid oamenii în ziua de azi!...

Eși dela biuro ca buimăcit și nici nu-veni să se ducă spre casă, deși îl așteptă nevasta și cei doi copii. Umblă pe strade fără de nici un rost, iar când obosi de tot, de nu-l mai țineau picioarele, intră într'o cafenea mică, de mâna a cincea... Aci veneă el demult, când n'aveă slujbă, în timpuri de grea cumpănă, când n'aveă căldură în casă și când își potoleă adeseori foamea numai cu o cafea turcească. Un miros înăcrit de fum și de aer stătut îi supără nările, și fu cutremurat de un fior la gândul, că puteă s'ajungă iașăși mușteriu acestui local, unde se întâlneau numai cei fără de căpătăiu și fără de nici un rost în lume.

Un chelner cu fața ciupită și nerasă îi eși înainte, cu plecăciuni deosebite.

Pe verdele pătat și cărpit al unui biliard scos din întrebuițare, stăteau aruncate câteva ziare. Sterescu luă unul la întâmplare și își aruncă ochii, fără să cetească însă un rând. Dar când se pregătea să-l arunce deoparte, se opri îndreptându-și ochii asupra unui anunț de câteva rânduri.

Dupăce îl ceti, rămase câteva momente îngândurat cu gazeta în mână.

Deodată însă se învioră și, dând deoparte ziarul, esclamă:

— E o idee!... De ce n'ași face și eu ca

alții?... Par'că cine știe ce pricopseală că
mă chiamă Sterescu!...

Cerând, în pripă, o coală de hârtie, scrise
următoarea petiție către Ministrul de Interne:
„Dorind a-mi schimbă numele patrimoniu

de Tache Sterescu în Tache Georgescu, spre
a mă numi Tache J. Georgescu, cu profund etc.“

Și punând petiția în buzunar, plecă mai
ușurat, ca și când ar fi scăpat de o mare
belea...

Al. Cazaban.

Sămănători.

I.

Supt munți înalți cu fruntea nourată,
Se 'ntinde câmpu 'ntraurit de soare.
Încet își mână apa călătoare
Un râu spre poarta cea prin munți săpată.

Din zori ieșit-a plugul pe ogoare
Și scurmă harnic țarina bogată.
Miroase umed glia răsturnată,
Și brazdele se 'nșiră sclipitoare.

Când se opresc plăvanii boi cu plugul
În umbra dulce ce li-o 'mbie râul,
Plugarul vesel le desface jugul:

Apoi, pornind din nou, cu mâna plină
Azvârle, peste negre brazde, grâul
Cel alb, curat și fără de neghină.

II.

Stau munții 'nalți cu creștete cărunte
Și străjuiesc departe peste vale,
De veacuri multe ocrotind la poale
Tăcutul sat cu casele mărunte.

Un om porni din sat și, stând pe cale,
Își pune mâna strașină la frunte
Ca măsurând cărarea, și 'nspre munte
Pornește iar la drum, pășind agale...

„Sărman, robii Ardeal, rămâi cu bine!
Din greul tău amurg mă chiamă râul,
În tainic grai, spre alte zări senine;

Căci dincolo de munți va fi lumină!
Mă duc acolo ca să samăn grâul
Cel alb, curat și fără de neghină!”

III.

Tăcuta curte par'că vrea să 'nvie;
E-o zarvă 'n ea, ca vuietul de apă.
De-abia mai poate astăzi să încapă
Atâta lume, dosnica chilie.

Aicea e izvorul de-apă vie
La care vin cu drag și se adapă.
Acum tăcere! Ora o să 'nceapă,
Și a teptatul trebuie să vie.

Cu câtă dragoste îl sorb din gură
Cuvintele ca fagurul de miere...
Pe strade-i larmă, zgomot de trăsură...

Dar în tăcuta, scunda încăpere,
Un om vestește sfânta 'nvățătură...
Proroc al ceasului de înviere!

IV.

Advenite, nam et hic dei sunt!

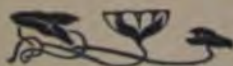
Înalță munții culmile eterne
În liniștea văzduhului de pară.
Alene mișcă plopii frunza rară,
Și pace peste satul alb s'așterne...

Abia s'aude-un vuiet dela moară...
Aproape sună toaca la vecerne,
Iar pe biserica zmerită cerne
Potop de aur soarele de vară...

Stai, trecătorule grăbit, din mers!
Pe unde treci acuma, locu-i sfânt,
Ți-o spune 'n lespede săpatul vers.

Oprește-te, 'ngenunche la pământ,
Citește numele uitat și șters
Și 'nchină-te tăcutului mormânt!

Ion Borgia.

Asociațiunea.

Adunarea generală din Șimleu.

(Sfârșit.)

IV. **Reprezentațiile.** Comitetul aranjator a avut idea nimerită de a construi pentru serbările generale ale Asociațiunii un pavilion spațios. Aici a avut loc banchetul, teatrul și concertul.

În seara de 7 August n. s'a jucat „Moise Păcuraru”, piesă teatrală țărănească, în 4 acte și un tablou, cu muzică și cântări, de Dr. Dionisie Stoica. Asupra acestei piese, compusă anume pentru acest prilej, vom încerca să spunem o judecată dreaptă, călăuziți de obiectivitatea cea mai severă. Conținutul ei se poate rezuma în câteva cuvinte.

Ea pare că vrea să urmărească tendința de a deșteptă în auditor dragostea și jertfa pentru școală. E o chestiune actuală, care preocupă adânc viața noastră publică și, prin urmare, asigură piesei

mulți sorți de izbândă. Am zis că pare numai a urmări această tendință, fiindcă din desfășurarea acțiunii nu reiese limpede intenția autorului. Ba, după cum vom vedea, ajunge la rezultate contrare.

Moise Păcuraru, eroul piesei, care conduce întreaga acțiune, ajuns la vârsta bătrâneții, se hotărăște să-și dea toată averea agonisită în tinerețe unei surori, rămase văduvă și să intre din nou în slujba vechiului său stăpân bogat, Radu Mocanu, cu gândul ca jumătate din sâmbrie să o deie tot surorii sale, iar cu cealaltă jumătate să contribuie la sporirea retribuției învățătorului, dela care a învățat carte la bătrânețe. Acest personaj e deci

un altruist, un suflet idealist, ale cărui principii morale sunt iubirea deapropelui și interesul obștesc. Moise Păcuraru, așa cum ni se prezintă în actul întâiu, în care ne vorbește cu atâta convingere de folosul învățaturii, de jertfa pentru școală și de înaintarea poporului românesc prin cultură, e întruparea binelui obștesc, e factorul viu al desăvârșirii sociale. Pentru ca să ne prezinte pe scenă aceste principii, autorul avea nevoie de un personaj, care să profeseze și să practice ideile

contrare: ale egoismului, ale desinteresării față de tot ce nu contribuie la bunăstarea lui individuală.

Acest personaj e Radu Mocanu, care nu vrea să știe de școală și râde de sentimentele de jertfă ale lui Moise Păcuraru. Astfel se pornește începutul actului întâiu. Logica tendinței

Adunarea generală a Asociațiunii din Șimleu: Corul Teologilor din Gherla, în mijloc cu maestrul Iacob Mureșianu.

ceea ce Moise Păcuraru să-și întărească principiile prin fapte, fiindcă numai aceste pot servi ca pildă în practica vieții, iar Radu Mocanu să cadă sau mai bine să fie convertit, ca astfel să se dovedească puterea principiilor sănătoase ale lui Moise Păcuraru. Cu un cuvânt te așteptai la triumful altruismului asupra egoismului, la învingerea binelui asupra răului. Scenele de dragoste cari se anunță la sfârșitul actului întâiu, te așteptai să fie numai niște episoade, întreșesute pentru vioiciunea și variația acțiunii. În realitate ele ocupă toate actele următoare, în cari nu se mai face amintire de problema principală, pe care se părea că vrea s'o pună autorul la începutul piesei.

Moise Păcuraru, în loc să-și dovedească dragostea de școală și folosul învățaturii, câștigate la bătrânețe, prin fapte cari să trezească în suflete însuflețirea pentru școală și învățatură, s'apucă să încâlcească și să descâlcească dragostile. Se face un fel de încurcă și descurcă lume, rol care cere istețime și șiretlic, dar nu sentimente altruiste și cunoștințe de carte.

Radu Mocanu are o fată, Leana, și o nepoată, Safta. Consecvent egoismului, pe care-l reprezintă, el vrea, împotriva sentimentelor inimilor tinere, să-și mărite fata după Petrea, și să scape de Pavel Fugătă, un fecior bețiv, pe care-l iubește Leana și pe care-l vrea și Sofia, nevasta lui Radu Mocanu, de ginere. Safta, nepoata, iubește pe Petrea. Acesta iubește pe Leana, dar se poartă de așa, încât și Safta se crede iubită de el. De dragul încurcăturii, învățătorul din sat, Aron Pinte, deși iubește pe Safta, nepoata, aceasta neavând zestre, peștește pe Leana, fata bogatului Radu Mocanu, — care îi făgăduiește pe Safta. Leana, când aude de pețirea lui Aron Pinte, uită de Pavel și nu mai poate de bucurie că s'ar putea face doamnă. Radu Mocanu, ține la Petrea al lui, dar, aici contra principiilor sale, și nădăjduind că Moise Păcuraru va reuși să schimbe gândurile fetei pe placul lui, se învoește să-și aleagă Leana de bărbat pe unul din cei doi: Pinte și Petrea.

Așadar rolul lui Moise Păcuraru e să limpezească această babilonie de sentimente. Ce face, ce dreg, nu putem ști, fiindcă nu ni se spune. În actul al IV-lea vedem însă că toate se întâmplă pe voia lui Radu Mocanu. Leana

pe Petrea, Safta pe Aron Pinte și Pavel Fugătă, care intră beat în casă, e dat afară, adică e pedepsit pentru viciul lui, deși tendința cerea poate să fie și acesta convertit.

Când vezi sfârșitul piesei, nu se poate să nu te miri, de ce-a mai fost nevoie de atâtea încurcături, ca să se deslege toate așa după cum eră firesc să se facă deja în actul al II-lea, pentru a se îndeplini dela început voia lui Radu Mocanu. Niște ființe, cari își schimbă așa de ușor sentimentele, nu eră greu să o facă. Faptul că Moise Păcuraru vrea să-și dovedească iscusința învățaturii prin încurcături și descurcături nevăzute și nemotivate

e prima greșală împotriva tendinței; că el ajută să triumfe voința potrivnicului său în principii, Radu Mocanu, e a doua greșală a piesei; faptul că autorul ne prezintă pe dascălul satului drept un materialist, un vânător de zestre, e a treia și cea mai mare greșală a bucatii, fiindcă

această scădere nu poate deșteptă nici dragostea de jertfă nici cea de școală. Dimpotrivă, întărește principiile egoiste ale lui Radu Mocanu.

Prin urmare, partea întâia a actului I, în care se pune problema altruistului, în forma dragostei de școală, nu o găsim rezolvată în piesă.

Piesa mai are și alte greșeli, dintre cari o să relevăm numai pe cele mai izbitoare. Într'o bucată, în care vrei să accentuezi dragostea de cultură și alipirea față de reprezentanții acestei culturi, nu se admit înțepăturile la adresa domnilor. De ex.

Astăzi avem domni prea mulți,
Nu mai știi de cari s'ascuți.
Domni de ai cari nu muncesc
Fără numai se sfădesc

Șt. Luchian, Ursarii.

și altele spuse de Moise Păcuraru și Radu Mocanu, pe cari în lipsa textului nu le putem reproduce.

Salturile sentimentale, cari susțin acțiunea și cari se învederează mai bine în rolul Saftei, care acum plânge după iubitul ei Petrică și 'n clipa următoare râde de fericire în brațele lui Aron Pinteș, nu se potrivesc cu sufletele primitive ale țărănilor, cari tocmai fiindcă sunt primitive sunt foarte conservative.

Pe urmă întrebuițarea măștilor, pentru a stârni râsul, e un mijloc de carnaval.

Piesa are și unele calități. Dialogurile sunt câteodată bunișoare, cu licăriri de vioiciune, cari au plăcut.

Regretăm că n'am avut la îndemână și textul piesei, ca să-i putem dovedi, cu citate și mai amănunțit, scăderile și calitățile. Din memorie — care poate ne-a și înșelat n'am putut spune mai mult.

Autorul ei poate avea însă o mângâiere : piesa a plă-

cut publicului, dacă gustul publicului nostru poate fi o mângâiere pentru un autor ce-și dă seama de adevărata valoare a unei piese teatrale.

În jocul d-sale rezultatele școlii de declamație din Budapesta. Pentru primaoră am auzit pe dl Aurel P. Bănuțiu, absolvent al conservatorului din București, de cari leagă atâtea nădejdi arta dramatică dela noi. Dacă ar fi fost și d-sa un diletant, am fi rămas încântați. Știindu-l însă actor de profesie, am fost nemulțumiți. Se poate însă că nici rolul lui Moise Păcuraru nu se potrivea cu temperamentul d-sale artistic. La nici o întâmplare n'am voi să-i facem o nedreptate dlui Bănuțiu, spunând o părere definitivă asupra talentului d-sale, după o singură reprezentare. Așteptăm deci să ni se înfățișeze în mai multe roluri și în piese de o valoare netăgăduită, ca să-l putem aprecia după merit.

Înscenarea, care a fost opera d-sale, de asemenea a lăsat de dorit. Acțiunea trebuie să se fixeze într'un anumit ținut, de ex. al Sălagiului, pentru a avea un singur fel de costume țărănești. Ameștecul de costume care s'a făcut a fost în paguba unității din piesă.

Și-acum, după ce am încercat să stabilim valoarea acestei reprezentări, să ni se dea voie a face o observație de ordin cultural mai înalt.

Adunările generale ale Asociațiunii se țin în diferite ținuturi, ca fiecare să aibă prilej a ni se înfățișa cu toate particularitățile și însușirile lui bune. Dacă fiecare ținut ar avea scriitori cari să ne poată înfățișa pe scenă aceste particularități și însușiri, în piese de o valoare reală, fără îndoială că ar trebui să fim încântați. Cum însă scriitori de aceștia nu avem, e mai firesc ca la asemenea ocazii să se reprezinte piese bune, fie din repertoriul nostru fie din repertoriile străine. Mai bine ar fi dacă reprezentarea pieselor, cari se joacă la adunările generale ale Asociațiunii, ar avea aprobarea prealabilă a comi-

Al. Liuba: Bustul D-nei Sofia Verzar n. Ivacicovici din Oravița.

Al. Liuba: D-șoara Gabriela Fitz din Oravița (relief).

tetului central, asupra căruia, oricum, se resfrânge reușita sau nereușita serbărilor aranjate din acest prilej. Peste tot ar fi de dorit ca, în viitor, și biroul central al Asociațiunii, să aibă cuvânt la aranjarea acestor serbări, cari trebuie să lase urme în sufletele celor ce se înfrunesc la adunările generale ale primei noastre instituțiuni culturale.

În seara de 8 August n. a avut loc concertul. Corul teologilor din Gherla a cântat mulțumitor „Hora” lui G. Dima și „Răsunetul Ardealului” de I. Vidu. Unele părți

I. Iordănescu, Grija de mâine.

din solo lăsau de dorit.

D-șoara Lucia Lazar a executat la pian „Olteanca” de I. Mureșianu, iar dl Iustin Ci. Iuga a executat la vioară „Scena de balet de Ch. Beriot și Reveria de Schumann. A debutat și dl Ștef. Mărcuș cu romanța

făcut ziarul „Tribuna”, nedreptăți cunoscute tuturor celor ce urmăresc mișcarea noastră culturală.

La sfârșitul concertului s'a cântat de corul teologilor din Gherla balada „Constantin Brâncoveanu” de I. Mureșianu, acompaniată la pian și dirijată de însuși maestrul. E o bucată clasică de o valoare superioară, dar prea grea pentru un cor de teologi, în care mai ales soliștii aveau să se lupte cu multe greutateți. A lipsit și orchestrația, așa încât părțile cele mai frumoase s'au pierdut. Asupra valorii muzicale a acestei bucați nu ne simțim chemați a face o apreciere.

Ambele reprezentații au plăcut foarte mult. Eră o înălțare sufletească să vezi și să simți entuziasmul celor peste o mie de oameni pentru arta rom., pe care ogustau și o aplaudau din toată inima, așa cum li se înfățișă.

I. Iordănescu, Fericirea unei tinere mame.

din Aida de Verdi și cu „Cine m'aude cântând” de Tib. Brediceanu. În cântecele din piesa „Moise Păcuraru”, dl Mărcuș cucerise deja publicul, cu vocea sa plină și puternică de tenor. La concert a dovedit că e înzestrat cu un material de voce ales și cu mult sentiment în interpretarea bucaților muzicale. Perfecționându-se în conservatoarele din străinătate și devenind deplin stăpân pe voce, desigur va avea un viitor frumos. Părerea noastră laică — care nu are nici o pretenție — a fost întărită și de maiestri în ale muzicii. Trebuie să ne bucurăm cu toții că „Societatea pentru crearea unui fond de teatru” i-a dat un ajutor, ca să poată urmă conservatoarele din străinătate. Toți cei ce l-au auzit cântând și l-au cunoscut personal, s'au putut convinge și de nedreptățile pe cari i le-a

V. Expozițiile. Din prilejul adunării generale a Asociațiunii s'a încercat să se facă și o expoziție etnografică. Lucrurile puține, câte s'au adunat, erau expuse în lojele pavilionului. Erau numai țesături și cusături, în cea mai mare parte dela doamnele române din Sălăgiu. Unele erau interesante ca modele, fiind însă prea puține, ne-am putut face o idee prea incompletă despre etnografia poporului din Sălăgiu. Adunarea obiectelor direct dela țărani fiind împreunată cu multă osteneală, cu multe greutateți și cu mari cheltueli, nici nu se putea aștepta nimeni să vadă o expoziție etnografică sistematică și completă. E totuși o vrednicie a despărțământului Șimleu al Asociațiunii că a făcut începutul.

Am văzut și câteva jocuri (sau cum le zice în Sălăgiu „danțuri”) românești de toată frum-

sefa. Amintim „danțul“ numit „roata“, jucat de flăcăi și fete — ni se pare din Curitâu —, care ar merita să se fixeze, culegându-se și strigăturile originale, cu cari se conduce jocul.

Într'o sală a gimnaziului minorit „Reuniunea femeilor din Hunedoara“ a expus, spre vânzare, mai multe obiecte lucrate în atelierul din Orăștie. Acest atelier, condus cu multă pricepere de d-soara Tiberia Barcianu, se impune tot mai mult prin articolele lucrate de țărance cu mult gust, și cari se vând cu prețuri moderate. Doamnele Elena Dr. Hossu și Victoria Dr. Erdélyi pot fi mândre că au aflat calea cea adevărată pentru răspândirea și păstrarea motivelor artistice din industria noastră de casă.

Ar fi bine dacă reuniunile noastre de femei s'ar putea însoți într'o reuniune centrală, în formă de societate pe acțiuni, investind un capital mai mare și angajând mai ales țărance pentru executarea lucrărilor. Dacă numărul atelierelor pentru industria noastră de casă s'ar înmulți, s'ar putea angaja și un pictor, care să pregătească diferitele modele. Credem că un congres al reuniunilor noastre de femei din toate părțile Ungariei ar putea realiza mai ușor idea unei centrale a lor, și ar afla lesne modalitățile de a lucra mai sistematic și mai practic pentru înflorirea industriei noastre naționale. Reuniunile de femei din Sibiu și Hunedoara ar putea face inițiativa unui asemenea congres.

VI. Monografia Sălăgiului. Prin „Schita monografică a Sălăgiului“, întocmită de Dr. Dionisie Stoica și Ioan P. Lazar (1 vol. 8°, 326 pag.) s'a făcut un foarte bun început de a se da, cu ocazia adunărilor generale ale Asociațiunii, un tablou măcar aproximativ exact și complet despre situația economică și culturală a unui ținut. Munca dlor autori merită toată lauda, întrucât a reușit să ne dea informațiuni prețioase și interesante asupra Sălăgiului.

Lucrarea se începe cu istoricul acestui comitat, scris pe baza informațiunilor primite dela dl Victor Russu, profesor în pensie. Părintele Grațian Flonta din Cățălul-romănesc a scris istoricul bisericilor din Sălăgiu, dându-ne informațiuni îndestulitoare. D-sa constată că în satele amestecate cu unguri populația românească a scăzut. În 1835 în Sălăgiu erau

158 de preoți, iar la 1906 erau numai 111. Tot d-sa ne spune, că mai demult preoții erau mai respectați de popor decât preoții din zilele noastre. Cauza — după d-sa — este că preoții de astăzi „duc domnie mai mare.“ „Și-apoi în ori și ce domn poporul vede pe asupritorul său“.

Dl Gavriil Trif, profesor pens., scrie istoricul școalelor din Sălăgiu, zugrăvind-ne în colori foarte triste starea lor din trecut și de astăzi. Cauzele stărei triste a învățământului poporal — după d-sa — sunt următoarele: 1. Absolutismul clerical, pe care-l condamnă în termeni categorici; 2. Nepăsarea inteligenței față de învățământul poporal și 3., Confuziunea ce domnește în privința organelor de control a școalelor populare. Statul, comitatul și confesiunea dispun deodată și fără nici o ierarhie asupra bietului dascăl dela sate.

Pe urmă se dau informațiuni etnografice asupra țăranilor din Sălăgiu. Un capitol întreg se ocupă de bărbații distinși ai Sălăgiului și în alt capitol se vorbește de instituțiunile lui culturale și financiare.

Partea cea mai interesantă a acestei schițe monografice e cea, în care se vorbește despre Șimleu, comunele din Sălăgiu și în care se publică tablourile statistice. Din aceste reținem următoarele date:

Din întreaga populație a Sălăgiului $\frac{3}{4}$ parte, adică 66% sunt Români. Numărul lor total e de 133.572. — Români au 25.424 de case. Se vin 5 suflete pe o casă. — Sunt 201 de biserici românești; 121 de lemn și 80 de piatră. Se vin 634 suflete la o biserică. (Datele nu consună cu cele înșirate la pag. 66). Sunt 179 de școale românești, cu 167 de învățători, dintre cari 153 au calificăție, iar 14 sunt fără calificăție. Salariul învățătorilor plătit de popor se urcă la suma de 85.651 cor., iar ajutorul primit dela stat e de 35.271 cor. — 80% din întreaga populație a Sălăgiului sunt analfabeți. — Pământul aflător în posesiunea Românilor e de 277.870 jugăre cadastrale, ceea ce face 47% din pământul comitatului. Proprietari de pământ români (între 1—3000 de jugăre) sunt cam 20.850. — Meseriași români sunt 17; grânare bisericesti: 6; societăți de consum: 4; Coruri: 3.

Aceste date, adunate desigur cu multă trudă

de autori, ne orientează destul de bine asupra stării înapoiate în care se găsește poporul nostru din Sălăgiu și totodată dau busola în ce direcție au să muncească cei chemați pentru îndreptarea înapoierii lui culturale și economice.

Pilda despărțământului Șimleu, de a pregăti asemenea schițe monografice, va fi desigur urmată în viitor de toate despărțămintele pe teritoriul cărora se vor ține adunările generale.

În anul viitor ar fi de dorit ca Asociațiunea să-și țină adunarea generală în Oradea mare, ca interesul trezit în Sălăgiu, în acest an, să nu adoarmă pe alte câteva decenii. Dacă Orădanii se vor putea hotări să invite Asociațiunea să-și țină viitoarea adunare generală în capitala Bihorului, ar trebui să iee dispoziții din vreme, ca să ne poată da și dânsii o asemenea schiță monografică și să facă și alte pregătiri demne de un vechiu centru cultural românesc, cum e Oradea mare.

Ni-am dat silința ca în cele de mai sus să scoatem în relief toate momentele mai importante ale adunării generale a Asociațiunii din Șimleu. Oricine se poate convinge că ea a fost una dintre cele mai reușite, care a adus și câteva momente nouă și de însemnătate în viața Asociațiunii.

Ni-ar fi plăcut să vorbim, pe larg despre participarea țăranilor la această adunare, dar nu o facem, fiindcă unii corespondenți ai ziarelor noastre au judecat destul de drept această participare și fiindcă omul se hotărăște cu greu să-și mai trezească în suflet impresii prea puțin îmbucurătoare.

Nu putem încheia această dare de seamă fără să ne exprimăm admirațiunea și recunoștința față de comitetul aranjator și față de acei fruntași ai Sălăgiului, cari n'au cruțat nici osteneală și nici jertfe ca să facă din adunarea din Șimleu una dintre cele mai frumoase serbători culturale.

Oct. C. Tăslăuanu.

În țințirim de suflete...

Amurgul arde facile de-agonie
În templul majestos al inserării,
Iar norii de aramă — poarta zării
O străbătură 'n haină purpurie...

Din cerul roș, din largul depărtării,
Lumini târzii coboară pe câmpie...
Și 'n urma lor, o rază cenușie
Întinde largi aripele 'noptării...

Într'un târziiu, de lumi lăunțurilor
Murind, văzduhul în priviri cuprinde
Și peste culmi înfige-a serii faclă.

În țara unde pribegeste dorul —
În țințirim de suflete s'aprinde
Luceafărul — o candelă pe-o raclă...

Victor Eftimiș.

Doi tovarăși.

Pe coasta înecată în Dunăre de floare
Iși flutură Joiana urechile a lene
Și-un milițel tovarăș, în mână c'o cicoare,
O apără cuminte de muștele viclene
Ce vreu să-i fure ticna frudifelor ei gene.

Bătrânul soare cală, din jăfu-i de ameză,
La darurile sale: minunile 'nfloririi...
Pe-o coastă doi tovarăși alătura visează:
Joiana unei văduvi și-un copilaș al firii,
Și soarele-i desmeardă din scaunul mării.

Tovarășul cuminte din iarb' abia răsare
Și dulce-o mai desmeardă pe draga lui Joiană:
Că mama lui de-acasă, la dus, i-a spus c'o are
Mai dragă dacă paște în câmp mai multă hrană,
Și i-a mai spus lui mama, că-i văduvă sărmana...

G. Rotică.

Așteaptă frunzele să cadă.

E mult de-atunci, Ți-aduci aminte:
Căzuse iarna pe câmpii,
Pe suflele căzuse iarna
Cu amintiri și nostalgii...
Eu te-am iubit și fără frunze
Și fără pacea din apus
Și de atâtea ori, frumoaso,
Cât plâng, cât sufar ți-oi fi spus!...

Întunecateelor ferestre
M'am sporedit de-atâtea ori!
Înamorat de flori, de lună
De cer, de ochi-și gânditori
Eu te-am iubit și primăvara
Și-a rară te-am iubit apoi,
Dar tu ai așteptat, se vede,
Tristețea galbenelor foi,
Căci doar acum îmi spui că dorul
Atâtea vreme te-a răpus
Furându-te pe nesimțite
Spre zarea vremii ce s'a dus.

Și iată: de atâtea vreme
Abia arun încerci să-mi scrii...
Te-a îndemnat or'un dor, frumoaso,
Ori pacea serilor târzii?

O, da: melancolia toamnei
Cu foi uscate pe cărări,
Cu vânt care șoptește tainic
În jalea tristei inserări,
Șiragul stolurilor negre
Ce fug pe cerul înorat,
Un cântec lung, o frunză moartă,
Un glas de buciom depărtat
Revars' atâtea nostalgie
În suflul de visător
Că simți reînviind chiar umbra
Din amintirea unui dor...

Ai pus în rândușile tale
Întreaga toamnei agonie:
Ai presărat petale, raze,
Regrete, doruri, amintiri,
Și tot ce-areai cândra în suflet
În pieptu-ți ai simțit că 'nrie

Trezit, în ceasurile serii,
De raju adormitei firii!...

E prea târziu acuma, doamnă!
(Ce trist răsună ăst curânt!)
Eu am iubit pe »domnișoara«
Cu ochii reșnic la pământ,
Cu părul lung lăsat pe spate,
Cu fașa gata a roși...
Încerc să-ți prind în minte chipul,
Dar cine știe cum tei fi:
Cu părul strâns în crețe multe,
Cu ochii mari — atunei senini —
Cuprinși de patimă, de doruri...
Te căd cum gata să te 'nclini
Primești adâncă salutare
A fanților de pe la bal,
Sau râzi și mulțumești ocelui
Ce ți-a șoptit un madrigal...

Te răd alături de acela
Ce reșnic te ca plictiși —
»Bughorul« despre rare-atâtea
În patru pagini îmi scrii, —
Te răd răsărind la gura sobei
Ori mângâind vre-un copil —
Copilul rostru, se înțelege,
Plăpând ca floarea de April...

De nu te-ai fi iubit atâtea
De-atâtea vreme pan' acum,
Aș fi pornit cu dor în urma
Ameștorului parfum,
Și cine știe dacă »risul«
Ce-l porți mereu în mîntea ta»
Aș fi făcut să se 'mplinească
Chiar dacă nu te-ai aștepta...

Dar știu că pentru tine »risul«
De multă vreme a pierit,
Că înțelegi ce e »furul«
De dragoste, ne'mpărtășit —
Și iar mă reîntorc în lumea
Copilăroaselor visări
De cari te-a 'nstrăinat, femeie
Domnia altor frământări...

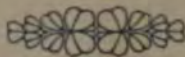
Tu, draga mea, încearcă: uită
Că ne-am fi cîmoseut cândra,
Și dorul elipelor de-acuma
Atât de iute-l vei uită!
Întoarce-ți ochii dela soare
Cînd se coboară 'n asfințit,
Așteaptă frunzele să cadă,
Să treacă iarna — și 'n sfârșit
Va reveni și primăvara
Cu rîndunele și cu flori
Ș'atunci vei regretă că plîns-au,
O elipă, ochi-și visători,
Că te-ai gândit la vreme uitate —
Dar mai curînd vei regretă
Că te-a împins un dor și seris-ai
Scrisoarea cea dintâi a ta...

Iar eu, rîtăcitor pe-aleia
Prin care tot se mai aude
Tînguitoarea simfonie
Din ceasul despărțirii crude,
Voiu trece trist în saptul serii
Gîndind la toate câte-au fost
Și roiu rerec să uit poezia
Hubirii mele fără rost.

Și de ra fi să-mi simt obrazul
În lacrimi calde înnotînd
Și 'n piept suspine năbușite
Și răl de noapte peste gând —
Eu nu roiu plînge pe mormîntul
Pierdutei mele feriviri
Și nici n'oi presăra regrete
Pe desypropale amintiri...

Ci vezi: melancolia toamnei
Cu foi uscate pe cărări,
Cu vânt care șoptește tînuic
În jalea tristei înserări,
Șiragul stolurilor negre
Ce fug pe cerul înorat
Un cântec lung, o frunză moartă,
Un glas de buciom depărtat
Revars' atâtea nostalgie
În suflul de visător, —
Că simți reînviind chiar umbra
Din amintirea unui dor!

Victor Eftimia.

Societatea pentru fond de teatru român.

Anul acesta și-a ținut adunarea generală în Orașița. Din raportul comitetului și din hotărârile adunării

generale se poate convinge oricine că Societatea e într'un continuu progres și se apropie tot mai mult de realizarea scopurilor ce le urmărește. Ca și „Asociațiunea“, trăiește în epoca încercărilor și ale experiențelor, când caută să-și găsească cărările unei activități rodnice. Și trebuie să ne bucurăm din inimă că cei puși în fruntea acestei instituțiuni își dau tot mai limpede seama de ceea ce se poate face, în împrejurările dela noi, pentru înșghețarea unei mișcări teatrale.

Di V. Onițiu, vicepreședintele societății, în discursul său de deschidere (în absența dlui Onițiu, discursul a fost cetit de dl Dr. D. Stoica) a spus că scopul principal al societății, deocamdată, e sporirea capitalului, pe urmă pregătirea publicului pentru gustarea estetică a teatrului, prin organizarea și întemeierea teatrului de diletanți, prin înmulțirea bibliotecii teatrale, prin adunarea melodiilor populare.

În vederea organizării trupelor de diletanți, societatea a angajat un director artistic, în persoana dlui Aurel P. Bănuțiu, care va avea să înființeze și „comitete filiale“ în diferitele centre cu populație românească. Îndatoririle acestor comitete vor fi următoarele: a în-

scrie membri noi pentru societate și a încasa taxele; a aranja reprezentațiunile teatrale, concerte, conferințe

și a trezi prin orice mijloace interesul față de societate.

Pentru sprijinirea culegerii și publicării melodiilor populare s'a votat din partea adunării generale a Societății suma de 800 cor. anual, din care 300 cor. se vor da ca ajutor dlui I. Vidu pentru o colecție de melodii populare pe 100 de pp. tipar, ce vor apărea în editura d-sale, iar 200 C. se vor întreprinde pentru experiențele cu fonografele societății.

Suma destinată pentru bursele și pentru ajutoarele ce le dă societatea celor cari promovează scopurile ei, s'a limitat la 3000 C. anual.

Din raportul comitetului către adunarea generală vedem că societatea are în total 445 de membri, un număr rușinos de neînsemnat. A-

vera societății, la 30 Iunie n. a. c., a fost de 434,318'84 C. În ultimul an a crescut cu 29,898'93 cor.

Cheltuelile societății în ultimul an au fost de 12,072'93 cor. Din această sumă s'au susținut doi bursieri, d-nii Aurel P. Bănuțiu și Ionel Crișan, și s'a dat ajutor dlui Nicolae Băilă, care a absolvat conservatorul din București; s'a dat un ajutor de 700 cor. dlui Tib. Brediceanu, pentru tipărirea colecțiunii sale de jocuri, doine și cântece românești; s'a dat un onorar de 1500 cor.

Dr. Ioan Mihu.

dului Z. Bârsan, pentru turneurile sale artistice (anul trecut i s'a dat 1200 cor.), așa că dl Bârsan poate fi pe deplin mulțumit cu aprecierea activității d-sale din partea societății.

În ultimul an s'au dat la tipar 9 piese pentru „Biblioteca teatrală” a Societății. Despre aceste piese vom vorbi cu altă ocazie.

Aceasta e, în liniamente generale, activitatea „Societății pentru crearea unui fond de teatru”, în ultimul an 1907/8.

La adunarea generală din Oravița s'au citit următoarele conferințe: dl Dr. Valer Branște: „Muzica și dansul poporului român în veac. XVI. și XVII.”; dl Aurel P. Bănuțiu: „Rolul artei naționale”. Au cântat mai multe coruri din Bănat, au debutat d-nii Ionel Crișan și Șt. Mărcuș și d-șoara Pavlovici. Diletanții, sub conducerea dlui Bănuțiu, au jucat piesa „Curiositate muierască”, farză într'un act localizată de Maria Popescu. D-na și dl Bârsan au jucat „Adrcsa greșită” și „Ursul” de Cehov.

Aceste reprezentații artistice au făcut ca adunarea generală din Oravița să fie una dintre cele mai reușite. S'a încasat suma de peste 7000 cor.

Președinte al societății s'a ales dl Dr. Ioan Mihu.

Noul președinte, dl Dr. Ioan Mihu, s'a născut în anul 1854, în Vinerea, dintr'o familie frunțasă de țărani. După terminarea liceului din Sibiu, a urmat cursurile de drept la universitățile din Graz, Viena și Budapesta. Stabilindu-se, la 1883, în Orăștie, în calitate de avocat, timp de 20 de ani a luat parte activă la toate mișcărilor noastre culturale, politice și, mai ales, economice.

În acest timp a fost membru frunțos în toate corporațiile noastre bisericesti, notar al conferințelor politice dela 1884-1892, membru în comitetul național, membru în comitetul central al societății pentru fondul de teatru român, directorul despărțământului Orăștie al Asociațiunii.

În Orăștie a întemeiat și condus institutul de credit „Ardeleana”, tipografia „Minerva”, reuniunea de muzică și reuniunea economică din Orăștie.

Membru fondator al „Asociațiunii”, al societății pentru fond de teatru român, al soc. „Petru Maior”, al reuniunilor femeilor române din comitatele Hunedoara și Sibiu etc., numele lui îl întâlnim pretutindeni, unde e vorba de a se aduce o jertfă pentru înaintarea noastră culturală și economică.

La anul 1905 s'a retras din viața publică.

Noul președinte al societății e unul dintre puținii noștri români cari, din hărnicie proprie, au știut să-și agonisiască o avere frumoasă, fără să uite de cei din

sânul cărora a ieșit. Nu ne indoim că sub conducerea d-sale înțeleaptă Societatea va lua un nou avânt, apropiindu-se cu pași repezi de realizarea scopurilor ce le urmărește.

Asupra problemelor „Societății pentru crearea unui fond de teatru român” probabil vom mai reveni.

Un prietin, care a luat parte la serbările din Oravița, ne trimite următoarele observațiuni privitoare la prestațiunile corurilor ce-au luat parte la concert.

Astăzi, când a început a se accentua și în muzică principiul național, corurile cari au luat parte la festivitățile, atât de naționale din Oravița, trebuie să dea o mai mare atențiune acestui principiu.

La Oravița s'au cântat, în cea mai mare parte, compoziții străine, iar cântecul nostru a fost redus la un rol de cunoscută. Poporul, care venise din toate părțile, dornic să asculte ceva din comoara simțurilor sale, s'a văzut înșelat cu niște compoziții străine. Că altfel trebuiau alege cântecele, o dovedește și faptul că compoziția românească „Peste deal” de I. Vidu, a fost ascultată cu multă atențiune și cu interes, deși executarea lăsă mult de dorit.

Aceasta a fost unica greșală — dar mare — a corurilor, cari altfel și-au dat toată silința să fie la nivelul reputației lor.

În ce privește nuansarea, care împrumută cântării farmecul drit de compozitor, corul gr-cat din Oravița a întrecut pe toate celelalte. Păcat că compoziția „Dulce-i glasul tău” de Kárász e o romanță lipsită de orice valoare artistică.

Bine s'a prezentat corul din Varadia, cu corul mixt „Patriei și fraților mei”, deși acompaniarca fanfarei nu s'a prea potrivit. Această fanfară românească a plăcut mai mult, când singură a executat un putpuru românesc. A entuziasmat mai ales publicul, când acordurile imnului românesc „Deșteaptă-te Române”, au răsunit drept încheiere a putpuruului, compus cu atâta simț românesc de însuși conducătorul fanfarei, dl Paul Farca. Varadienii sunt vrednici de toată lauda, dela cari ar putea lua mulți exemplu bun.

Încă o observație. Corurile, despre cari e vorba, sunt încă mult puțin începătoare. De aceea, ca să-și poată îndeplini mai bine chemarea, trebuie să-și aleagă cântece ușoare, curat românești, ferindu-se de compoziții cu solo, pentru că soliștii buni sunt foarte rari la noi. Compoziția „Bramărelul” a lui I. Mureșianu a fost cam schimonosită din partea soliștilor.

Concertele din Oravița, altfel, ca toate sărbările, au fost o frumoasă manifestație culturală a poporului nostru.

O C T.

Din literatura străină.

Synnöve Solbakken

de Björnsterne Björnson.

Capitolul V.

(Urmare.)

Oamenii vorbeau între ei, unii râdeau, alții ziceau că tot e prea mult, atâta ceartă și bătaie la o nuntă și să te legi așa, din chiar senin, de-un om străin, care vrea să plece în pace în calea lui.

Torbjörn se 'ntoarce să vadă unde e căruța, fiindcă totuș ar fi voit să plece.

— După cine te uiți, zise Knut, Synnöve e doară hât departe.

— Și ce-ți pasă ție?

— Drept ai. De așa femeii prefăcute, nici n'are să-mi pese; dar poate că ea te-a făcut așa fricos.

Torbjörn nu mai putu răbda. Se uită împrejur măsurând locul. Câțiva bătrâni încercară din nou să-l domolească, spunându-i că destul necaz și jale pricinuiseră Knut la nunta asta.

— Mie n'are să-mi facă nimic, zise Torbjörn și toți tăcuseră.

Unii ziceau:

— Să se bată odată, că de mult se tot uită chiorș unul la altul; pe urmă s'or împacă ei.

— Fiecare dintre ei vrea să fie cel dintâi în sat; acum să-i vedem.

— N'ați văzut cumva pe Torbjörn Granliden, zise Knut; par'că l-am zărit pe aci prin curte.

— Da, e aici, strigă Torbjörn și în aceeași clipă îi trase lui Knut o palmă de-i țiuiră urechile și se răsturnă peste câțiva inși.

Se făcu tăcere. Knut se ridică și, fără să zică un cuvânt, se năpusti asupra celui alt. Torbjörn se feri lovindu-l la rândul lui. Se încinse o luptă strașnică cu pumnii. Loviturile lui Torbjörn cădeau dese și, cum ziceau unii, destul de grele.

— Și-a găsit Knut omul, — zise băiatul care luase calul — faceți loc.

Femeile fugiseră; numai mireasa rămăsese pe trepte și privea.

Torbjörn o văzu și se opri puțin. Atunci

zări în mâna lui Knut un cuțit, se gândi la cuvintele ei: „Knut nu e om bun“ și-l lovi cu așa putere peste încheietură de-i căzu cuțitul cât colo, iar brațul i se lăsă amorțit la vale.

Knut luptă greu acum, numai cu un braț. Torbjörn îl ridică și-l purtă, până când la urmă, îl trânti de câteva ori de pământ. Altul, în locul lui s'ar fi predat, el însă avea spinare bună.

Tot luptându-se ocoliră curtea și ajunseră în dreptul treptelor. Aci îl mai ridică odată și-l izbi în jos de-i slăbiră genunchii și căzu pe lespezile de piatră. Rămase nemișcat acolo, se văietă odată și 'nchise ochii.

Torbjörn ridică fruntea și se uită împrejur, privirea lui întâlni ochii miresei. Ea strigă: Puneți-i o perină sub cap — se 'ntoarce și intră în casă. Două bătrâne treceau vorbind între ele:

Dumnezeule mare, iar zace unul întins; asta care-o mai fi?

— Knut Nordhaug.

Ei, de-acum s'or râri poate și bătăile prin sat; că bine-ar face flăcăii ăștia să-și folosească puterile la treburi mai bune.

Sfântă vorbă grași, Randi. Dumnezeu să le-ajute și să-i învețe să-și ridice ărvirile mai sus.

Cuvintele bătrânelor pătrunseră adânc în inima lui Torbjörn; el nu zisese însă nici un cuvânt, se uită la oameni cum s'adună în jurul lui Knut; mai mulți îl agrăiră dar el nu răspunse, și căzu pe gânduri.

Synnöve i se arată și începă să se rușineze. Se gândea ce deslușire să-i dea și vedeă că tot nu eră așa ușor precum crezuse, să-și schimbe firea. În aceeași clipă auzi la spatele lui: „la seama Torbjörn!“ Dar până să se întoarcă l-a și apucat cineva de umeri și l-a trântit la pământ. Apoi nu mai simți decât o durere care-l săgetă adânc, dar nu-și putea da seamă unde. Auzi voci în jurul lui, simți că merge în căruța, i se pără de câteva ori că el însuși mână caii, dar nu știă bine. Și asta finu mult. I se făcu frig, apoi cald și deodată se simți ușor, ușor ca și când ar fi plutit, — și i se desluși în minte cum crestele

Expoziția meseriașilor din Blaj: Tipografia arhiepiscopiei și secția industriei casnice.

copacilor îl poartă, tot mai sus și mai sus, din vârf în vârf, până sus la movilă, până sus chiar pe culme, și mai sus încă până pe vârful cel mai înalt; acolo s'aplecă Synnöve spre el și-i zicea plângând: Să fi vorbit! Ea plângea cu amar și-i spunea că bine a văzut cum îi ținea Knut veșnic calea și cum, la urmă, a trebuit să-l ia. Și-l netezia cu mâna ușoară pe o parte, de i se încălzi locul și plânse atâta, de i se udă cămașa în dreptul acela. Iar sus pe o piatră ascuțită sta Aslak cocoșat și da foc la crestele copacilor de pocneau și trosneau, iar el râdea și strigă: „Nu dau eu foc ci maică-mea”, iar tatăl său Sämund sta de altă parte și aruncă saci cu grâu în văzduh, atât de sus încât nourii îi trăgeau la ei și risipeau de acolo grâul ca o ceață; și i se părea așa a minune, cum se putea risipi grâul peste tot cerul. Și când se uită la Sämund, îl vedea mic-mic, tot mai mic de abia se mai zărea dela pământ și totuși aruncă mereu la saci în văzduh, tot mai sus și zicea: „fă și tu după mine, fiule”.

... Departe, departe printre nori se zărea biserica, iar sus pe turn ședeă femeia bălaie dela Solbakken și făcea semn cu batista galbuie într-o mână și cu cartea de rugăciuni într'alta, și zicea: „Aici nu intri până nu te-ai dezvățat de ocări și de bătăi”, — și când se

uită mai bine văzû că nici nu e biserica ci Solbakken, și soarele bătea în mulțimea ochiurilor de fereastră de-l orbea strălucirea și-l silea să ție ochii strâns închiși.

— Ușor, Sämund, ușor, — auzi o voce și se deșteptă, ca dintr'un somn adânc, simțindu-se purtat. Când se uită împrejur se văzû, deodată, în odaia din Granliden; în vatră ardea o pară luminoasă de foc, mama sta lângă el și plângea. Tatăl său îl ridică tocmai pe brațe, ca să-l ducă în odaia de alături. Îl lăsă iar binișor jos și cu glas tremurat se 'ntoarse către maică-sa:

— Mai trăiește!

— A deschis ochii, Dumnezeu milostiv, ajută-ne; Torbjörn, Torbjörn, sufletul meu, ce ți-au făcut!? — și s'aplecă spre el, și-i netezi obraji, pe când lacrimile picurau calde pe fața lui. Sämund își șterse ochii cu mâneca cămășii și împinse pe Ingeborg la oparte:

— Vreau să-l duc îndată dincolo. Îl ridică pe brațe și făcu semn mame-si să-l ție de cap. Astfel îl trecură binișor dincolo, îl așezară pe pat și-l acoperiră cu grije, apoi Sämund întrebă dac'a plecat sluga.

— Uite-l în curte, răspuse mama. Sämund deschise fereastra și strigă:

— Dacă sosești într'un ceas, capeți leafa pe-un an îndoită, măcar de-ar pieri și calu!

Apoi se apropie de pat. Torbjörn ținti la el ochii lui mari și limpezi și Sämund îl privi până i se umeziră și lui ochii.

— Am știut eu că așa o să se sfârșască — zise apoi încet, se 'ntoarse și ieși. Mama ședeă pe un scăunel la picioarele patului și plângea tăcută. Torbjörn ar fi vrut să vorbească, simțea însă că prea greu i-ar cădea și tăcu. Dar se uită țintă la maică-sa și Ingeborg nu văzuse niciodată atâta strălucire în ochii lui, niciodată nu fuseseră așa de frumoși și asta i se părea ca o prevestire. Deodată izbucni:

— Îndure-se Domnul de tine; cu Sämund

s'a sfârșit dacă ne părăseșt asta o știu. Torbjörn o privea încremenit, nemișcat. Privirea lui o pătrunse până 'n măduva oaselor și începû să 'ngâne un Tatăl-Nostru; credea că nu mai are mult de trăit. Și cum stă așa, se gândi, deodată cât le eră el de drag la toți și cum nu eră nici unul din frați acasă. Trimise sus la munte după Ingrid și un frate mai mic și se 'ntoarse apoi iar la locul ei. El tot o mai priviă țință și căutătura lui îi atinse inima, ca un cântec de biserică, care-i ducea domol gândurile într'o lume mai bună.

Bătrâna Ingeborg, cu evlavie luă Biblia și zise: „Am să-ți cetesc ceva și-o să te simți mai bine“.

Neavând ochelarii la 'ndemână, deschise cartea la o pagină din Evanghelia lui Ioan pe care o tot cetise de copilă și-o știe aproape pe de rost. Nu știă bine, dacă o ascultă el sau ba, căci zăcea tot nemișcat, cu privirea încremenită; dar ea cetea.

Sosî și Ingrid s'o înlocuiscă; Torbjörn dormea. Ingrid plângea mereu. Plângând venise dela munte și se gândea la Synnove care nu aflase nimic.

Veni și doctorul și-l căută.

Avea o împunsătură de cuțit la o coastă și eră greu rănit, doctorul nu zicea însă nimic și nici nu-l întrebă nimeni. Sămund intrase cu el la bolnav și nu l-a lăsat din ochi cât i-a căutat copilul, apoi l-a petrecut la Karjol¹⁾, i-a ajutat să se urce și și-a scos șapca când i-a spus doctorul că vine și a doua zi. Apoi s'a întors la nevastă și i-a spus:

— Dacă nu zice doctorul nimic, e rău!

Buzele îi tremurau; se lovî cu un picior peste celălalt și plecă pe câmp.

Nu știă nimeni unde-a fost. Seara nu s'a întors acasă, nici noaptea, ci abiă a doua zi și eră întunecat de nu cuteză nimeni să-l întrebe. Nici el nu zise mai mult de două cuvinte:

¹⁾ Karjol = căruță cu două roate, târlie.

Expoziția meșterilor din Blaj: Industria agricolă și cofocăritul.

Cum mai i-e?

A dormit, răspuse Ingrid, dar e așa slab de nu poate nici mâna să și-o ridice.

Sămund vrû să intre să-l vadă, dar, dela ușe se 'ntoarse. Doctorul venea zilnic. Torbjörn putea să vorbească, dar nu eră iertat să se miște. Ingrid și mama și fratele mai mic erau tot la el. Tată-său nu venea niciodată și se vedeă că nu-i cade bine. De câteori se deschidea ușa, se uită cu ochi mari și lor li se părea că tot așteaptă pe tată-său.

Odată îl întrebă Ingrid, dacă n'ar vrea să mai vadă și pe alții din neam, iar el răspuse:

— Dacă ei nu vor să mă vadă!

li spuseră lui Sămund, dar el nu răspuse nimic. În ziua aceea, când sosî doctorul, el eră plecat; la întors îl întâlni însă. Sămund ședeă la marginea drumului și-l așteptă. Când se apropie, îi dete ziua bună și întrebă de băiat.

— În rea stare l-a adus; fû răspunsul scurt.

— O să scape? întrebă Sămund și-și făcea de lucru cu chinga dela șeaua calului.

— Mulțumesc, e bine prinsă.

— Nu era bine 'ntinsă.

Și după câteva clipe de tăcere, în, care Sămund își făcea mereu de lucru cu hamul, ca să nu se uite 'n sus, doctorul zise:

— Întrebaî dacă scapă; așa cred, de bună seamă.

Expoziția meseriașilor din Blaj: Secția Cojocăritului și blănăritului.

Atunci Sămund ridică capul.

— Nai mai e 'n primejdie?

— Nu, de vre-o câteva zile, — răspunse doctorul. Și în ochii tatălui se iviră lacrimi. Cercă să le ștergă dar în zadar căci se iveau altele.

— Curată rușine, cât îmi e de drag feciorul ăsta; dăpoi vezi tu, doctore: flăcău mai chipeș nu-i în tot ținutul.

Doctorul se înduioșă:

— Și de ce n'ai vrut să știi nimic până azi?

— N'am fost în stare s'aud, — și se luptă cu plânsul care-l năpădea mereu, — ș'apoi erau și femeile; se uitau țintă la mine și așteptau să 'ntreb și eu atunci nu puteam.

Doctorul îl lăsă să se liniștească; apoi îl privi Sămund drept în ochi și-l întrebă deodată:

— Își va câștiga el oare sănătatea deplină?

— Până la un loc, da; adecă asta nu se poate spune de bună samă. Sămund rămase pe gânduri, șoptind: „Până la un loc... Apoi ridică repede capul și zise: „Mulțumesc de știre“, întinse mâna medicului și plecă.

Cam în acelaș timp, Ingrid ședeă lângă bolnav:

Dacă te simți destul de bine, vreau să-ți povestesc ceva despre tata.

— Spune.

— Apoi în sara întâi, când a fost doctorul

aici, tata s'a făcut deodată nevăzut și nu știă nimeni unde s'a dus. Și el se dusesse dincolo la nuntă și toți oamenii s'au speriat când l-au văzut. Și s'a așezat între ei, a beut cu ei, și mirele spune c'a beut cam mult tata. Pe urmă a 'nceput să întrebe cum a fost cu bătaia și-a aflat întocmai cum s'a petrecut. Apoi a venit Knut și tata i-a zis să spuie acum el încă odată cum a fost, și s'au dus în curte chiar la locul unde v'ați luptat. Toți oaspeții după ei. Și Knut a 'nceput să spuie cum ai fi umblat tu cu el și cum i-ai lovit tu mai întâi brațul de i-a amorțit... și s'a oprit.

Iar tata a 'ntrebat de n'a fost cumva așa mai departe? Și-a apucat pe Knut de piept, l-a ridicat și l-a culcat jos pe piatra unde se mai vedeă sângele tău. Cu stânga îl ținea bine iar cu dreapta și-a scos cuțitul. Knut îngălbenise și nu se mișcă de loc, oaspeții amuțiseră. Unii au văzut lacrimi în ochii tatii, dar lui Knut nu i-a făcut nimic. Și tata iar l-a ridicat, apoi l-a aruncat îndată iar la pământ și i-a zis: „Nu-mi vine să te las din mână“ și s'a uitat țintă la el și nu l-a lăsat. Și au trecut două bătrâne și una i-a zis: „Sămund Granliden, adu-ți aminte de copiii tăi.“ Atunci, spun, că tata i-a dat drumul lui Knut și 'ntr'o clipă a pierit din curte. Dar și Knut s'a șters dela nuntă și nu s'a mai arătat.

Abia isprăvisse Ingrid de povestit, când ușa se deschise și cineva vâri capul în odaie. Eră chiar tata. Ingrid ieși îndată iar Sămund intră.

Ce-au tot vorbit cei doi n'a putut nimeni află. Mama însă ascultase la ușe și i se păruse c'aude vorbind de însănătoșarea copilului și întru cât se va putea vindeca. Nu știe însă de tot bine și nici nu cuteză să intre până eră Sămund acolo. Când a ieșit Sămund dela copil eră de tot blând și aveă ochii roșii. Trecând pe lângă Ingeborg, îi spuse: „De trăit, o să ne trăiască, dar de-și

va redobândi sănătatea de tot, numai cel de sus știe."

Ingeborg începă să plângă și ieși cu bărbatul afară. Se așezară în curte pe trepte, și despre multe, multe se sfătuiră amândoi.

Dar când Ingrid intră binișor la Torbjörn, el aveă un bilețel în mână și îi zise încet și liniștit:

Dă-l Synnövei când o vei întâlni.

Iar Ingrid, după ce l-a cetit, s'a întors și-a plâns, căci pe bilet sta scris:

*Preacinstitei fecioare Synnöve a lui Guttorm
în Solbakken!*

Când vei ceti aceste rânduri, sfârșite vor fi toate între noi. Căci nu sunt eu acela ce e scris să fie al tău.

Să ne-ajute Dumnezeu la amândoi!

Torbjörn Granliden a lui Sämund.

(Va urmă.)

Cronică.

Sculptorul Ioan Iordănescu. De câteori aflăm vești despre ivirea unui talent artistic, simțim bucuria nădăjdirilor nouă pentru viitorul artei noastre. În anii trecuți am atras atențiunea publicului asupra sculptorului Brâncuș, care prin lucrările sale se impune tot mai mult în metropola artei moderne, care este Parisul. Acum avem mulțumirea sufletească de a vorbi de un nou talent, care a fost apreciat în străinătate. Acest talent e sculptorul Ioan Iordănescu, dintre lucrările cărui cele două pe cari le reproducem în numărul de față au fost admise la expoziția Salonului din Paris, deschisă la sfârșitul lui Martie a. c. (Despre această expoziție vom vorbi într'un număr viitor, aducând mai multe ilustrații.)

I. Iordănescu s'a născut la 1881 în București, unde a urmat liceul și unde, în 1904, a mântuit școala de Bele-Arte cu un succes sgomotos. La 1905 a luat parte cu două lucrări la expoziția întocmită de Ministerul instrucțiunii publice din România, atrăgând asupra-atenția cunoscătorilor. În 1906 expune la expoziția „Tinerimii artistice” și la expoziția jubilară, între altele „Micul Dorobanș”, o minunată lucrare ca expresie a figurei și moliciune a formelor, pentru care a fost medaliat. În 1907 pleacă la Paris, unde studiază cu Julien și cu Verlet. Fiind un mare admirator al artei clasice, în 1908, trece în Italia, pentru a studii marii maestrii.

Revista „L'art ancien et moderne” în numărul din Martie, reproducând cele două lucrări, expuse la Salon, le face următoarele apreciere. „I. Iordănescu nu caută simplul efectul plastic al formelor în operele sale, ci se silește a le da puterea de viață care zguduie și emoționează.

Cele două opere pe cari le expune „Grija de mână” și „Fericirea unei tinere mame” sunt remarcabile prin justetea construcției lor și prin dulcea emoție, ce o trezește în ceice le privesc.”

Artistul însuși se pare a fi încântat de recunoașterea talentului său, de care a avut parte la Paris. El scrie unui prietin: „Am răzbit acolo, unde dela început am ținut, acolo unde cred eu că se face adevărată artă, unde se păstrează gustul artei clasice,

unde evoluția artistică se face cu pași inceți, dar siguri — adevărata evoluție”.

Din parte-ne dorim tânărului sculptor, care acum lucrează în Neapole, să inzeestreze arta noastră cu opere cât mai desăvârșite și să reușească a-i cuceri un loc de cinste în mișcarea artistică universală.

T. Conferințele „Asociațiunii”. Cu începere dela 1 Noiembrie a. c. și până la 31 Martie 1909, primul nostru așezământ cultural aranjează conferințe pentru pătura noastră cultă, în toate centrele românești mai de seamă. Biroul central al Asociațiunii, care e însărcinat cu organizarea acestor conferințe, a adresat o circulară tuturor directorilor de despărțăminte, invitându-i să-i înainteze până la 1 Octomvrie a. c. lista conferințarilor și titlul conferințelor. Nădăduim că se vor afla, în cât mai multe centre, cel puțin câte cinci conferințari cari să se angajeze cu ținerea unei conferințe. Pe lângă conferințarii locali se vor împărți, pentru fiecare centru, și alți conferințari din alte localități. Programul general al conferințelor, alcătuit de biroul central, se va publica în cursul lunei Octomvrie în ziarele noastre, așa că la 1 Noemvrie ele se vor putea începe.

Îndeosebi membri secțiunilor științifice-literare au îndatorirea să stăruie din răspuțeri, prin indemnuri și prin muncă, ca aceste conferințe să fie cât mai reușite.

Domnii conferințari, de odată cu anunțarea conferinței, ar fi bine să declare, dacă sunt dispuși să o țină și în altă localitate, întorcându-li-se, din partea Asociațiunii, cheltuielile efective.

Îndemnăm pe On. noștri cetitori să atragă atențiunea cunoscuților lor asupra acestor conferințe, despre cari vom vorbi și mai pe larg. T.

Zaharie Bârsan la Sibiu. În seara de 4 Sept. n., d-na și dl Bârsan, în drum spre București, unde îi așteaptă la „Teatrul Național” un teren mai larg de activitate, — au dat o reprezentație în sala festivă a „Muzeului național”, jucând două piese noi: „Ursul” de A. Cehov și „Adresa greșită”, o piesă localizată; amândouă comedii în câte un act.

Deși anunțarea reprezentației s'a făcut în momentul din urmă, sala a fost aproape plină, semn vădit că de mult ține publicul românesc din Ardeal la artiștii săi. Dragostea cu care d-na și dl Bârsan sunt întimpinați ar trebui să-i îndemne și pe ei să aleagă pe viitor alte piese, în cari să-și poată desfășura mai mult talentele dramatice atât de frumoase.

În ce privește jocul d-nei și dlui Bârsan, nu putem decât să repetăm elogiile aprecieri din trecut... Au jucat cu vervă și au secerat aplauze zgomotoase.

În pauză, d-na Bârsan a declamat câteva poezii scurte de G. Coșbuc, iar dl Calmuțchi, un tânăr artist dramatic de viitor, care a jucat în „Adresa greșită” un rol însemnat cu mult talent de interpretare, a predat câteva monologuri comice, încântând publicul, deși conținutul lor lăasă de dorit... S.

Saphir. Un nume aproape necunoscut pentru generațiile tinere, care însă pe vremuri, în epoca premergătoare revoluției din 1848, eră în gura tuturor. Satiricul și recenzentul, odinioară atât de iubit și laudat, îndușmănit și hulit, nu mai există decât pentru scrutații istoriei literare.

Născut în Ungaria, la Lovasbereny, ca băiat tânăr și-a părăsit casa părintească și, dedicându-se carierei de gazetar, a colindat prin Pesta, Viena, Berlin, München, făcându-și pretutindeni dușmani prin ironia sa necruțătoare. În cele din urmă s'a așezat la Viena, unde a redactat revista „Der Humorist” și a trăit mereu în ceartă cu toți scriitorii cu nume din Viena. Superficial, lipsit de orice fond moral, toate scrierile lui — schițe, nuvelete, poezii, recenzii, conferențe publice — sunt un amestec de personalități, calambururi și glume etimologice, scăpărătoare uneori, dar nelăsând nici o impresie în mintea cetitorilor și ascultătorilor săi. A fost un spirit de observație fin, scânteietor, dar n'a știut încălzi niciodată. Operele lui, adunate în două volume mari, nu se mai găsesc decât în rafturile bibliofililor...

A murit uitat și părăsit, după ce de mult încetase de a mai fi satiricul temut, la 5 Septembrie 1858. Acum se împlinesc 50 de ani dela moartea lui și aceasta ne-a îndemnat să-i dedicăm aceste șire. S.

Anuarul XI. al Societății pentru fond de teatru român pe anul 1906—7. Anuarul cuprinde: discursul dlui Virgil Onițiu, rostit la deschiderea adunării generale a Societății, ținute în Cohalm, în care se face aprecierea personalității fostului președinte Iosif Vulcan și discursul dlui Iosif Blaga, secretarul societății, rostit la mormântul lui Iosif Vulcan; apoi cele două conferințe cetite la adunarea generală din Cohalm.

Dl Dr. Valer Braniște în „Pro memoria” vorbește de Iosif Vulcan, spunând că el a fost unul dintre creatorii publicului nostru cetitor și iubitor de limbă românească. Iosif Vulcan „cinci decenii fără conținere a tot netezit calea și ocrotit infiriparea vieții artistice-literare la noi”.

Dl Aurel P. Bănuțiu, în conferința sa „De după culise”, vorbește despre scenele teatrelor moderne și

despre înscenarea pieselor, arătând importanța regiilor. Toate aceste cunoștințe le-a împrumutat — după cum ne spune atât de sincer — dintr'un calendar unguresc. În partea a doua a conferinței care n'are nici o legătură cu partea întâia, se ocupă de problemele mișcării teatrale dela noi, îndemnat mai mult — se pare — de niște articole ale noastre. Iată ce crede d-sa în această privință: 1. Să se sporească pe toate căile posibile capitalul societății. Toată lumea e de părerea aceasta. Vorba e însă, dacă sporirea capitalului nu se poate face, jucând și teatru. 2. Să începem a construi în toate centrele mai de seamă scene stabile. Lucru pe care noi îl spusese încă 1906. 3., 10—15 ani să preparăm terenul pentru teatrul de mâne-poimâne, printr'o organizare sistematică a mișcării diletantiste existente, prin crearea de reuniuni dramatice și prin crearea unui reporter sănătos. Foarte frumoase planuri, pe cari dl Bănuțiu, în calitate de director artistic, desigur își va da toată silința să le realizeze. 4. Să se deie două burse anuale, ca într'o bună zi să ne trezim cu mult așteptata trupă artistică. Dl Bănuțiu spusese, înainte de a căjiva ani, să nu se mai deie burse. Dar omul își schimbă părerile.

Aceste sunt „cărărușele înțelepte” pe cari dl Bănuțiu îndreaptă mișcarea teatrală a „Societății pentru crearea unui fond de teatru român”. Nefiind nimic nou în această formulare a problemelor societății nu mai insistăm asupra lor, mai ales că sperăm să mai putem reveni.

Dl Bănuțiu ne spune că „munca aceasta pregătitoare va avea și ea un bogat conținut etic-național, dacă din nenorocire el nu poate fi deocamdată pur artistic”.

Chestiunea cu „arta pentru artă” și cu moralitatea și naționalitatea în artă o întâlnim, de o vreme încoace, tot mai des în presa noastră. Și e bine că se accentuează principiul etic și național în mișcarea noastră artistică. Să nu se uite însă că arta adevărată nu e străină sau indiferentă față de aceste principii. Dimpotrivă ele trăiesc în orice operă de artă; în anumite puncte creațiunea artistică e condiționată chiar de ele. Confuziunea, în această chestiune, provine credem, pe deoparte, fiindcă creațiunea artistică se judecă din punct de vedere al publicului, pe de altă parte, fiindcă se crede că multe creațiuni slabe sau chiar imorale se cred că se pot justifica cu principiile „artei pentru artă”. Adevărata operă de artă, repetăm, are întotdeauna un „bogat conținut etic-național”. Prin urmare, în interesul mișcării noastre artistice, să nu facem greșala de a întronă exclusiv principiul etic-național, în judecarea operelor artistice, căutând, prin aceasta, să susținem creațiuni, cari din punct de vedere artistic n'au nici o valoare.

Dl Bănuțiu, ocupându-se cu un articol al nostru, crede că la noi nu e posibil să se reprezinte și operele în orașele mai mari, zicând că nu avem opere românești și n'are cine să le joace. După cât știm „Societatea pentru fond de teatru” a cumpărat „Craiu nou” de Porumbescu. Pentru ce l-a cumpărat? Nu ca să se reprezinte? Mai avem „Moș Ciocârlan” de Flondor și

„La șezătoare” de Tib. Brediceanu, cari s’au și reprezentat la noi. Și mai sunt și alte compoziții. Iată un început, care, cu ajutorul reuniunilor de cântări din centrele mai însemnate, s’ar putea desăvârși. De ce se miră, deci, dl Bănuțiu de propunerea noastră ca de o imposibilitate?

În aceeași conferință dl Bănuțiu, deși afirmă că n’a avut intenția „a dăscăli pe nimeni”, e cam războinic și vorbește de-a călare. Deși cunoștințele d-sale din calendarele ungurești nu-l îndreptățesc la aceasta.

În conferința d-sale mai găsim și greșeli de limbă, de exemplu: „iluzie senzuală”, „prestanță” în loc de prestație ș. a. m. d.

Un articol foarte interesant și instructiv în acest Anuar e al d-lui Horia P. Petrescu, intitulat „Probleme teatrale”. D-sa ne informează despre încercările din străinătate de a înființa teatre populare. Și are perfectă dreptate, când spune că noi ar trebui să profităm din aceste experiențe și să imităm ce găsim bun la alte popoare.

Anuarul mai cuprinde o dare de seamă a d-lui Al. Bogdan despre „Frățanii” (die Geschwister) de Goethe, traducere de Băilă, și partea administrativă a societății. Din acest anuar lipsesc datele instructive privitoare la mișcarea noastră teatrală.

O. C. T.

Cultură și conferințe. Sub acest titlu, dl Iorga se ocupă, în „Neamul Românesc”, Nr. 104/908, de conferințele pe cari Asociațiunea încearcă să le aranjeze în toate centrele românești mai de seamă. D-sa își exprimă teama că în multe părți ele nu vor avea rezultatele dorite. Se poate. Toți din toate părțile să ne dăm, însă, silința să reușescă cât mai bine. Și dacă în primul an se vor ține cu scăderi, să nu disperăm și să nu ne nămolim în critica steapă a nepuținii, ci să le urmărim cu îndărătnicie, căutând să ne împlinim fiecare datoria în conștiința și cinstit. Și atunci putem fi siguri că, în doi-trei ani, vom avea conferințări din ce în ce mai buni și conferințe tot mai reușite.

La toată întâmplarea e bine să ținem seama de staturile dlui Iorga: Să ne ferim de a banaliza aceste conferințe! Să ne ferim de a ține și de a asculta orice conferință. Înțelepciunea oamenilor încredințați cu conducerea conferințelor în diferitele centre, precum și biroul central al Asociațiunii, care e însărcinat să facă programul lor general, nădăjdum că vor ști păzi prestigiul acestor conferințe.

Dl Iorga mai spune că nu numărul conferințelor hotărăște ci calitatea lor. E mai important să se țină conferințe puține și bune — zice d-sa — decât multe și slabe. Foarte adevărat!

Rugăm, însă, pe toți voritorii de bine ai mișcării noastre culturale să nu aștepte prea mult dela noi. În împrejurările neprietnice de aici, e mult, dacă în fiecare centru românesc se aude o limbă românească cum se cade, dacă în fiecare centru se pot ține măcar cinci conferințe bune, fără pretenții de originalitate și de erudiție — cari sunt calități mai rari —; e destul să fie niște studii conștiențios făcute, în care conferințarul să

atrage atențiunea auditorului fie asupra operilor literare române și străine, fie asupra problemelor mari, cari se agită în străinătate și din cunoașterea cărora am putea trage și noi vre-un folos. O deosebită atențiune va trebui să se deie chestiilor românești. Nădăjdum că cu timpul, când se va putea fixa un număr oarecare de conferințări buni, aceste prelegeri se vor ține mai sistematic, tratându-se în fiecare centru subiecte după un plan de mai înainte stabilit.

Astăzi suntem siliți să facem începutul prin încercări și cu ajutorul oamenilor pe cari îi avem.

Neapărat că ar fi mult mai ușor, dacă am putea recurge și la ajutorul conferințarilor din România. Conferințe ținute de un N. Iorga, A. C. Căza, C. Stere, B. Delavrancea, Vlahuța, Gherca, Maiorescu și de ceilalți fruntași ai mișcării noastre culturale, ar fi adevărate serbători naționale pentru noi. Dar, cu durere, trebuie să renunțăm la ele. Poate, însă, că în afară de cadrele Asociațiunii s’ar putea organiza și asemenea conferințe, în legătură cu alte serbări de caracter particular.

Deocamdată să fim mulțumiți, dacă vom putea înșgh. să o mișcare culturală, prin conferințe, ținute noi de noi.

La Iueru/deci!

T. C.

Știri. Cunoscutul scriitor macedoncan, dl Nicolae Bafaria, din încredințarea comitetului turcilor tineri din Salonic, a cumpărat în Budapesta o tipografie în valoare de 40.000 cor. Tipografia se va instala în toamna aceasta în Salonic, unde va tipări un ziar cotidian turcesc și o foaie săptămânală românească, „Deșteptarea”.

Cele mai bune și mai complete informațiuni despre adunarea societății pentru fond de teatru român le publică dl P. Locusteanu în „Voința Națională” din București. Într’un epilog (vezi „V. N.” din 27 August — 9 Sept.) d-sa spune că „cultura românească e una și aceeaș” și cu toate aceste vorbește de tendințele spre unitate ale culturii domnilor și țărănilor dela noi. Cultura celor două pături, dacă „e una și aceeaș”, nu au rost tendințele de a o unifica. O mică greșală de logică, pe care o iertăm bucușii dlui Locusteanu.

* Adunarea cercuală a despărțământului Dej al Asociațiunii, din acest an, a fost o adevărată serbătoare culturală. Dl deputat Teodor Mihali, președintele desp., a vorbit despre trecutul Românilor din Dej, iar profesorul Dr. V. Bujor a ținut o conferință despre „Chestiunea socială”. Corul teologilor din Gherla, ce și-a câștigat o bună reputație, a cântat compoziții de I. Vidu, N. Șiorban ș. a. Măiestrul Iacob Mureșianu a condus minunata-i baladă „Constantin Brâncoveanu”. A cântat și N. Brătianu, un apreciat artist al nostru. Și s’a încasat pentru Asociațiune suma de 720 cor., aproape cât la adunarea generală din Șimleu.

* În impresiile d-sale din Oravița, publicate în „Drapelul”, dl I. Vidu face o nedreptate dlui I. Crișan, reproșându-i că la concertul din Oravița a pronunțat

haiduc în loc de haiduc, cum pretinde d-sa că se zice pe tot rotogolul pământului românesc. Di Vidu greșește. Chiar și 'n popor în cele mai multe locuri se pronunță haiduc, iar în limba literară, cecece este hotărât, se pronunță haiduc și haiducie.

* Am primit „Catalogul Muzeului Aman” de Al. Tzigara-Samurcaș, cu o introducere asupra vieții și operei artistului și cu bogate informații asupra tablourilor lui. Unul dintre numerele viitoare ale revistei noastre va fi închinat acestui artist.

* Noi ziare românești în străinătate. Săptămânile viitoare va apărea în Salonic, Turcia, un ziar românesc — poitic „Deșteptarea”, — deocamdată de trei ori pe săptămână. Se va tipări în tipografia proprie a ziarului. Guvernul otoman a dat autorizația cuvenită.

În America a început să apară o revistă humoristică literară românească „Allright”. Proprietar și redactor e dl N. C. Zamfirescu.

* Reproducem din „Sămănătorul” sonetele „Sămănători” de dl Ioan Borgia, închinată memoriei lui Gh. Lăzar.

„La poezia „Cântecul lienei” din nr. 15 dela 1 August s'a făcut în strofa primă, rândul al treilea, următoarea greșală de tipar: în loc de „Tortul mi s'a destrămat” s'a zis „Șorțul mi-s'a destrămat”.

* În Heidelberg (Germania) s'a ținut, la începutul lui Septembrie, al treilea congres al filosofilor. Au luat parte și câțiva Români.

* Dl Ioan P. Lazar publică în Șimleul-Silvaniei o broșură intitulată „Din viața și activitatea pedagogică a lui V. Gr. Borgovanu”, în care se dau informații amănunțite asupra hărniciei acestui dascăl. În broșură se publică și câteva scrisori dela dl Titu Maiorescu și Odobescu.

* D. Iancu Scurtu, simțindu-se „atacat în caracter”, își „etalează”, în „Sămănătorul”, certificatele de civilizație și de bunăcuviință. Se ia la întrecere cu maestrul său, dela care împrumută fraze întregi, fără să le mai pună între ghilemele.

* Parcă tot eră mai bine di Scurtu, când făcea serviciul de papagal sub direcția dlui Iorga! Eră controlat și împedat să facă o revistă de răsul lumii.

* În editura „Minervei” (București) a apărut „România pitorească” a dlui Al. Vlașuță, cu ilustrații foarte frumoase după G. Gorescu. Prețul: 1 Leu 50 bani.

* Tot în această editură a apărut vol. al II-lea din operele complete ale lui Odobescu.

* D-na Elena Niculiță Voronca din Bucovina publică primul volum din ale sale interesante „Studii în Folclor”, închinat „Națiunii române”. Primul volum are următoarele capitole: I. Creștinul, II. Boboteaza, III. Trif și Stratenia, IV. Laurul latin, V. Romanii și Români, VI. Eroii neamului.

* La 11 Septembrie a. c. se împlinesc 50 de ani de când marele norvegian Björnstjerne Björnson, p'atunci

în vârstă de 26 de ani și director al teatrului din Bergen, a luat în căsătorie pe frumoasa Carolina Reimers.

Din prilejul acestui jubileu de 50 de ani de căsătorie fericită, se pregătesc serbări mari jubilațiilor.

* În acest număr reproducem două lucrări nepublicate ale regretatului nostru sculptor, Al. Liuba din Bănat, pe cari ni le-a trimis un prieten al artistului.

* La Predeal s'a desvâlit bustul lui V. A. Urche, cunoscutul naționalist, istoric și om de litere.

* În acest număr dăm câteva ilustrații dela expoziția meseriașilor din Blaj, despre care am vorbit în Cronica Nrului 13 908.

* Despre Tolstoi vom vorbi pe larg într'un număr viitor.

* În „Pester Lloyd” (Nr. 219 908) pr' fesorul St. Groh, vorbind de expoziția de artă bisericească din Budapesta, apreciază în termeni călduroși pe pictorul nostru O. Smighelschi. Îl pune alături de Carol Lotz, cel mai mare pictor bisericesc al Ungurilor.

Poșta Redacției.

Al. P. B. Craiova. Sunt versuri francezele unei reminiscențe eminesciene. Au defecte de formă și se pot îndrepta. Ne pare rău că timpul nu ne permite să vă scriem scrisori particulare.

București. Reproducem „Singurătatea” din scântecierile mărunte ce ne-ai trimis.

Străduți liniștită	Un plop bătu de lună
Iar cerul e senin;	Doinind a adormit.
Arar tresare lin	— Departe aiurit
O boare adormită.	Un cântec trist răsuna.

C. F. Buc. Traducerea din Heine are niște greșeli de formă.

Bibliografie.

I. L. Caragiale, *Nobile, povestiri*, opere complete, Minerva, București, 1908. Prețul: Lei 1.50.

I. L. Caragiale, *Moarte, Schițe, Amintiri*, opere complete, Minerva, București, 1908. Prețul: Lei 2.—

I. L. Caragiale, *Teatrul*, opere complete, Minerva, București, 1908. Prețul: Lei 2.—

C. Sandu-Aldea, *Sfaturile unui plugar luminat*, Cărticica I-a, Minerva, Buc. 1908. Prețul: 50 bani.

V. Alexandri, *Trei concorbiri cu Napoleon al III-lea*, publicate în „Biblioteca școlii secundare” de dl D. Munteanu, Râmnic, Ploști, 1908. Prețul: 25 bani.

Isidor Ieganz, *Șoape noroc*, studiu etic-moral, Edit. autorului. În comisiune la libr. I. Curcu, Brașov, 1908. Prețul: 1 cor. 80.

Redactor: OCT. C. TÂSLĂUANU.